

Tyleri Trails

Troeon Tyleri

Nine scenic walks in Abertillery

Naw o deithiau cerdded
hardd yn Abertyleri

Welcome / Croeso

Welcome to Tyleri Trails, 9 trails around the rollercoaster landscape of Abertillery. Each trail is carefully graded to match the ability of the walker with the demands of the trail. The trails are clustered from 4 hubs at Abertillery Park, Cwmtillery Lakes, Guardian and St Illtyds Church. Each trail has its own character often taking in spectacular views of the valley. In Abertillery you are never too far away from the mining history of the area and the routes take in this history along with stories of early non conformist ministry, folklore and fable. Many of the trails also link to the Ebbw Fach Trail. For more information visit www.ebbwfachtrail.org.uk

These trails were devised and developed by the local Tyleri Trekkers walking group and Blaenau Gwent County Borough Council would like to thank them for all their efforts in sharing an area that they know and love with visitors to the valleys. We are sure that you will enjoy these trails and hope that you will share your experience with all of your walking friends.

Croeso i Deithiau Tyleri, 9 o deithiau cerdded o gwmpas tirwedd gyffrous Abertyleri. Mae pob taith wedi'i graddio'n ofalus i gyplysu medrusrwydd y cerddwr gyda gofynion y daith. Mae'r teithiau wedi'u clystyru o gwmpas pedwar canolbwynt ym Mharc Abertyleri, Llynnoedd Cwmtyleiri, y Guardian ac Eglwys Illtud Sant. Mae gan bob taith ei chymeriad ei hun gan gynnwys yn aml olygfeydd ysblennydd o'r cwm. Yn Abertyleri, nid ewch chi fyth ymhell iawn o hanes glofaol yr ardal ac mae'r teithiau'n adlewyrchu'r hanes difyr hwn yn ogystal â straeon am y weinidogaeth anghydfurfiol gynnar, llên gwerin a chwedloniaeth. Mae sawl trywydd yn cysylltu â Llwybr Ebbw Fach. Am ragor o wybodaeth, ymwelwch â www.ebbwfachtrail.org.uk

Dyfeisiwyd y teithiau hyn gan grŵp cerdded lleol y Tyleri Trekkers a hoffai Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent roi diolch iddynt am eu holl ymdrechion wrth rannu ardal y maent yn ei hadnabod a'i charu gydag ymwelwyr i'r Cymoedd. Rydym y hyderus y bydd ichi fwynhau'r teithiau hyn gan obeithio y byddwch chi'n rhannu'ch profiadau gyda'ch holl ffrindiau cerdded.

Walk Gradings / Graddfeydd Cerdded

EASY
Suitable for most
levels of fitness.

HAWDD
Yn addas at y rhan
fwyaf o lefelau ffitrwydd.

MODERATE
Moderate level of
fitness required with
some hilly sections.

CYMEDROL
Angen lefel gymedrol
o ffitrwydd gyda rhai
mannau bryniog.

STRENUOUS
Good level of fitness
required, longer walks
with some steep climbs.

EGNÏOL
Angen lefel dda o
ffitrwydd, teithiau hwy
gyda pheth dringo serth.

Index / Mynegai

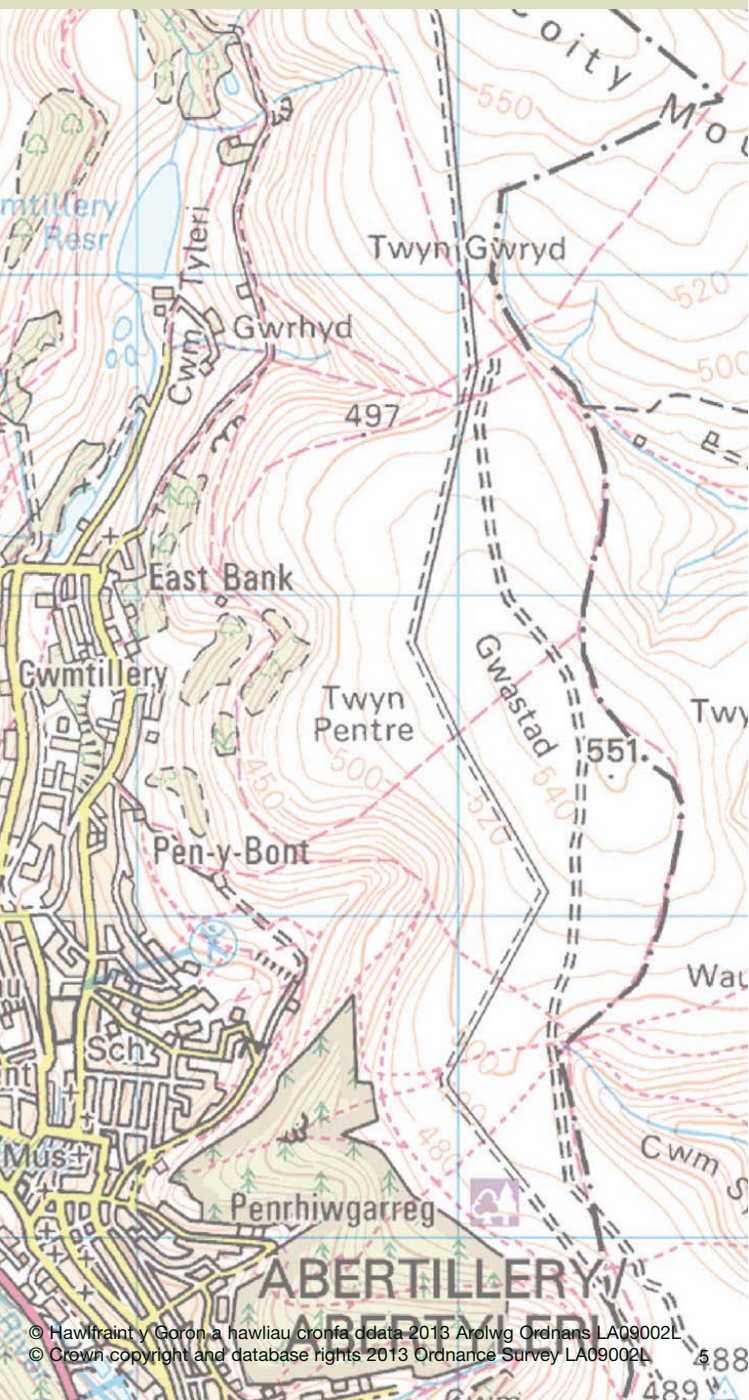
Walk Tro 1 Riverside Glan Yr Afon		6
Walk Tro 2 Park Heights Ucheldir y Parc		9
Walk Tro 3 Guardian Trail Llwybr y Guardian		14
Walk Tro 4 Guardian Heights Ucheldir y Guardian		17
Walk Tro 5 Three Parishes Tri Phlwyf		22
Walk Tro 6 Coity Heights Ucheldir Coety		25
Walk Tro 7 Mynydd James		30
Walk Tro 8 Hidden Treasures Trysorau Cudd		33
Walk Tro 9 Tyleri Valley Heights Ucheldir Cwm Tyleri		36

Walk Tro 1 - Riverside Glan yr Afon 🌿🌿

Walk Tro 2 - Park Heights Ucheldir y Parc 🌳🌳

Walk / Tro 1

Riverside Walk / Tro Glan yr Afon

An easy walk following the River Ebbw Fach for much of the way. Do as much or as little as you like.

Tro rhwydd yn dilyn yr Afon Ebbw Fach am lawer o'r ffordd. Gwnewch gymaint neu cyn lleied ag y dymunwch.

Start: Car park at Abertillery Park.

SO 209 047 (NP13 1TE)

NB. car park locked late afternoon/early evening.

Park outside if you intend to return later than displayed closing time.

Dechrau: Maes parcio ym Mharc Abertyleri.

SO 209 047 (NP13 1TE)

DS. Caiff y maes parcio ei gloi ddiwedd y prynhawn/dechrau min nos.

Parciwch y tu allan os bwriadych ddychweld ar ôl yr amser cau a ddangosir.

Distance: Estimated 7.9 km / 5 miles, 2/2.5 hrs

Pellter: Amcangyfrif 7.9 km / 5 filltir 2/2.5 awr

Difficulty Rating: Easy (mainly level ground)

Graddiad Anhawster: Hawdd (tir gwastad yn bennaf)

The Park, one of the most picturesque sporting arenas in the UK, is home to Abertillery rugby, cricket and bowls clubs

Mae'r Parc, un o'r manau chwaraeon prydferthaf ym Mhrydain, yn gartref i glybiau rygbi, criced a bowls Abertyleri.

Leg 1 – 0.9k. Whilst a visit to the Park is recommended, on match days and during the Blues festival it will only be accessible to ticket holders.

Check the rugby club's fixture list at www.abertillery-rfc.co.uk.

The specified route avoids this problem as it takes the lane at the top right of the car park. The lane rises gently for about 200m before dropping down again. Before the closure of local collieries, there was a level crossing and cottages just off to the right. In fact the main A467 road now runs where the railway once did. On your left you will have a good view of the cricket ground. The road drops again and just as it levels off there is a low building on your left that is the cafe and changing rooms for the bowls and cricket clubs. Walk straight on to the rear of the rugby ground and then the unfenced tree lined river bank along the edge of the recreation ground.

Rhan 1 - 0.9k. Er yr argymhellir ymweliad i'r Parc, ar ddyddiau gemau ac yn ystod yr ŵyl Blues dim ond deiliaid tocynnau all gael mynediad. Mae rhestr gemau'r clwb rygbi ar gael yn www.abertillery-rfc.co.uk. Mae'r llwybr penodol yn osgoi'r broblem yma gan ei fod yn cymryd y lôn ar dde uchaf y maes parcio. Mae'r lôn yn codi'n raddol am tua 200m cyn gostwng eto. Cyn cau glofeydd lleol, roedd croesfan reilffordd yma a bythynnod ychydig i'r dde. Mewn gwirionedd, mae priffordd yr A467 yn awr yn rhedeg lle arferai'r rheilffordd fod. Ar y chwith bydd gennych olygfa dda o'r maes criced. Mae'r ffordd yn gostwng eto ac wrth iddi wastatau mae adeilad isel ar y chwith, sef coffe ac ystafelloedd newid y clybiau bowls a chriced. Cerddwch yn syth ymlaen i gefn y maes rygbi ac yna lan goediog ddi-ffens yr afon ar hyd ymyl y tir hamdden.

Leg 2 – 1.2k. At the end of the recreation ground follow "Ebbw Fach Trail" way-markers as the path meanders with the river. Pass a bridge with two arches. This provided access to South Griffin colliery on the hillside to your left. Roseheyworth colliery was located to the right. The path continues on and meets Old Blaina Road.

Rhan 2 - 1.2k. Ar ben draw'r tir hamdden dilynwch gyfeimodau "Llwybr Ebbw Fach" wrth i'r llwybr droelli gyda'r afon. Byddwch yn pasio pont gyda dau fwa. Dyma'r fynedfa i lofa De Griffin ar y bryn ar y chwith. Roedd glofa Roseheyworth ar y dde. Mae'r llwybr yn parhau ac yn dod at Hen Ffordd Blaenau.

Leg 3 – 1.8k. Turn right and walk along the road for about 50m. Pass through metal gates on your left and follow way-markers again to Blaina bowls club. Turn right up the hill and continue for 200m. After the road levels off take the path to your left just after the Air Training Corps building. This runs down to the river near a metal footbridge and allotments.

Rhan 3 – 1.8k. Trowch i'r dde a cherdded ar hyd y ffordd am tua 50m. Ewch drwy glwydi metel ar y chwith a dilyn y cyfeirnodau eto i glwb bowls Blaenau. Trowch i'r dde i fyny'r bryn a pharhau am 200m. Ar ôl i'r ffordd wastatau cymerwch y llwybr i'r chwith yn union ar ôl adeilad y Corfflu Hyfforddiant Awyr. Mae hyn yn rhedeg i lawr at yr afon yn ymyl pont droed metel a rhandiroedd.

Leg 4 – 1.8k. To your left you will see a gravel path alongside the river as it runs down the valley. Take this and along this delightful stretch look out for a series of messages on the stones. After a short while it rejoins the outward route.

Rhan 4 – 1.8k. Ar y chwith mae llwybr gro wrth ochr yr afon wrth fynd lawr y cwm. Cymerwch hyn ac ar y darn hyfryd hwn o'r llwybr edrychwch am gyfres o negeseuon wedi'u harysgrifio ar y cerrig. Mewn dim o dro mae'n ymuno â'r llwybr yr aethoch arno ar y ffordd allan.

Leg 5 – 2.2k. On reaching Old Blaina Road again the route leaves the Ebbw Fach Trail. Turn right and follow the road as it tracks the hillside. In the late 19th and early 20th centuries there were several small coal levels on the hillside above. After about 1k you will see a path to your left that runs past an old farmhouse. Known locally as the "Cider House" it's thought to be of mediaeval origin. Take the path down, cross the metal footbridge and turn right back towards the recreation ground. Retrace your steps to the car park.

Rhan 5 – 2.2k. Ar ôl cyrraedd Hen Ffordd Blaenau eto mae'r llwybr yn gadael Llwybr Ebwy Fach. Trowch i'r dde a dilyn y ffordd wrth iddi ddilyn y bryn. Ddiwedd y 19eg ganrif a dechrau'r 20fed ganrif roedd nifer o lefelau glo bach ar y bryn uwchben. Ar ôl tua 1k byddwch yn gweld llwybr ar y chwith sy'n mynd heibio hen ffermdy. Gelwir y tŷ yn lleol yn "Tŷ Seidr" a chredir ei fod yn adeilad o'r oesoedd canol. Cymerwch y llwybr lawr, croesi'r bont droed fetel a throi i'r dde yn ôl at y tir hamdden. Cerddwch yn ôl at y maes parcio.

Walk / Tro 2

Park Heights / Ucheldir y Parc

Start: Car park at Abertillery Park.

OS 209 047 (NP13 1TE)

NB. car park locked late afternoon/early evening.

Park outside if you intend to return later than displayed closing time.

Dechrau: Maes parcio ym Mharc Abertyleri.

OS 209 047 (NP13 1TE)

DS Caiff y maes parcio ei gloi ddiwedd y prynhawn/dechrau min nos.

Parciwch y tu allan os bwriadych ddychwelwdd ar ôl yr amser cau a ddangosir.

Distance: c. 6.5K / 4 miles. Estimated 2 – 2.5 hrs.

Pellter: tua 6.5K / 4 milltir. Amcangyfrifir 2 – 2.5 awr.

Difficulty Rating: Moderate (Steep climb/uneven ground)

Graddiad Anhawster: Cymedrol (Llwybr serth/tir anwastad)

Not suitable in adverse weather conditions - WEATHER CHECK

ESSENTIAL. Dim yn addas mewn amodau tywydd gwael - HANFODOL
GWIRIO TYWYDD

Climb the steep sided Arail for fine views. The terrain is mixed and at times steep and uneven. The Park, one of the most picturesque sporting arenas in the UK, is home to Abertillery rugby, cricket and bowls clubs.

See www.abertillery-rfc.co.uk for a full fixture list

Dringwch yr Arail serth ar gyfer golygfeydd gwych. Mae'r tir yn gymysg ac weithiau'n serth ac anwastad. Mae'r Parc, un o'r meysydd chwaraeon hyfrytaf ym Mhrydain, yn gartref i glybiau rygbi, criced a bowls Abertyleri. Mae rhestr lawn o'r gemau ar gael yn www.abertillery-rfc.co.uk

Leg 1 – 0.5k. Whilst a visit to the Park is recommended, on match days it will only be accessible to ticket holders. Therefore we have specified a route that can avoid this problem. Start by taking the footbridge over the river and then the path that starts on your left and goes uphill to the Old Blaina Road. Turn right and follow the road past Cyril Place.

Rhan 1 - 0.5k. Er yr argymhellir ymweliad i'r Parc, dim ond i ddeiliaid tocynnau y bydd mynediad ar ddyddiau gêm. Rydym felly wedi nodi llwybr ac osgoi'r broblem yma. Dechreuwch drwy gymryd y bont droed dros yr afon a dilyn y llwybr sy'n cychwyn ar y chwith ac yn mynd i fyny'r rhiw i Hen Ffordd Blaenau. Trowch i'r dde a dilyn y ffordd heibio Cyril Place.

Leg 2 - 1.5k. There will be a farmhouse on your right that is mediaeval in origin. Known as the cider house it was originally called "Glo Dyllau" or Coal Pits - the earliest reference to mining in the area. After about 200m take the path on your left up the hillside. There were small coal levels here the remains of which have all but disappeared. The South Griffin and Roseheyworth collieries were a little to the north and east respectively. The path zigzags up the steep hillside with fine views of the Park, Mynydd James opposite and the natural geological fault affecting all of the north Gwent area.

Rhan 2 - 1.5k. Mae ffermdy o'r oesoedd canol ar y dde. Yr enw lleol arno yw Tŷ Seidr, a'i enw gwreiddiol oedd "Glo Dyllau" - y cyfeiriad cyntaf at waith glo yn yr ardal. Ar ôl tua 200m dilynwch y llwybr ar y chwith i chi i fyny'r bryn. Roedd lefelau glo bach yma ond mae'r olion wedi diflannu bron i gyd. Roedd glofeydd De Griffin ychydig i'r gogledd a glofa Roseheyworth ychydig i'r dwyrain. Mae'r llwybr igam-ogam yn mynd i fyny'r bryn serth gyda golygfeydd gwych o'r Parc, mae Mynydd James gyferbyn â'r nam daearegol naturiol sy'n effeithio ar holl ardal gogledd Gwent.

Leg 3 – 1.8k. At the top, cross the stile on your left. There is a path following the line of the hill and the edge of the forestry fenceline. This is open access land and paths here are little more than sheep tracks. The hilltops hereabouts often have fissures and other breaks in the ground. Some of these are not easily seen. Keep to paths where possible and even so watch carefully for any unusual terrain. You may have to step over one or two minor ones. You'll pass a ruined stone wall and an old fissure/break that has left a 10-20ft cliff face. Ground to the right is reclaimed land. When mining was in full swing small particulate coal had little value and was dumped in spoil tips often, as was the case here, on the hilltop. You may remember the disaster at Aberfan where such a tip rolled downhill with many fatalities. Now the small coal is in great demand in power stations and is being reclaimed. The end result sees removal of a once common blight on the landscape. Continue on until you see a stile over the fence to your left just where a stone wall goes to the right across the hill. Cross and descend for about 50m or so until you come to a wider path running downhill to the left.

Rhan 3 - 1.8k. Ar y top, ewch dros y gamfa ar y chwith. Mae llwybr yn dilyn llinell y bryn ac ymyl llinell ffens y goedwig. Mae hwn yn dir mynediad agored ac nid yw'r llwybrau yma fawr mwy na llwybrau defaid. Mae holltau a thyllau eraill yn y ddaear yn y bryniau yma, ac mae'n anodd gweld rhai ohonynt. Cadwch at y llwybrau lle'n bosibl a hyd yn oed wedyn gadw golwg gofalus am unrhyw dir anarferol. Gall fod yn rhaid i chi gamu dros un neu ddau o fân holltau. Ewch heibio hen wal garreg a hen hollt/toriad sydd wedi gadael wyneb craig 10-20 troedfedd. Mae'r tir i'r dde yn dir wedi'i adfer.

Pan oedd y diwydiant glo ar ei anterth ychydig o werth oedd i lo mân ac yn aml fe'i gadewid mewn tomen sbwriel, fel yma, ar ben y bryn. Efallai y cofiwch am drychineb Aberfan lle symudodd tomen i lawr y bryn gyda chanlyniadau trychinebus. Erbyn hyn mae galw mawr am y glo mân mewn gorsafoedd pŵer a chaiff ei adfer ac fel canlyniad caiff malltod oedd unwaith yn gyffredin ar y tirlun ei symud. Ewch ymlaen nes gwelwch gamfa dros ffens i'r chwith lle aiff wal garreg i'r dde ar draws y bryn. Croeswch a mynd lawr am tua 50m neu nes dewch at lwybr ehangach yn rhedeg i lawr i'r chwith.

Leg 4 – 1.8k. After 50m or so it dips sharply before climbing again. It is a scramble down and up again so take care. The path then runs gently downhill for over 1.5k to Cyril Place. On this part of the walk it's not too unusual to see a fox out and about and buzzard overhead.

Rhan 4 - 1.8k. Ar ôl 50m mae'n gostwng yn sydyn cyn dringo eto. Mae'n anodd mynd i fyny ac i lawr eto felly byddwch yn ofalus. Mae'r llwybr wedyn yn mynd i lawr am dros 1.5k i Cyril Place. Ar y rhan yma o'r dro nid yw'n anarferol gweld cadno o gwmpas a boncath uwchben.

Leg 5 – 0.5k. Turn right onto the road and return to the start. If there isn't a rugby match on, you can take one of several paths down into "the Park" to make your way back. It is as good close up as it is from the hills above. The ground has been the scene of many touring side fixtures. When international sides such as New Zealand toured they would often play combined club sides here. Abertillery RFC was a leading side producing many Welsh and British Lions players like Haydn Morgan and Alun Pask.

Cam 5 - 0.5k. Trowch i'r dde ar y ffordd a dychwelyd i'r dechrau. Os nad oes gêm rygbi ymlaen, gallwch gymryd un o nifer o lwybrau i lawr i'r "Parc" ar y ffordd yn ôl. Mae gystal yn agos ag yw o'r bryniau uwchben. Bu'r tir yn lleoliad llawer o gemau i dimau teithiol. Pan oedd timau rhyngwladol fel Seland Newydd yn teithio byddent yn aml yn chwarae ochrau clybiau cyfun yma. Roedd Clwb Rygbi Abertylery yn dîm blaenllaw yn cynhyrchu llawer o chwaraewyr Cymru a llewod Prydeinig fel Haydn Morgan ac Alun Pask.

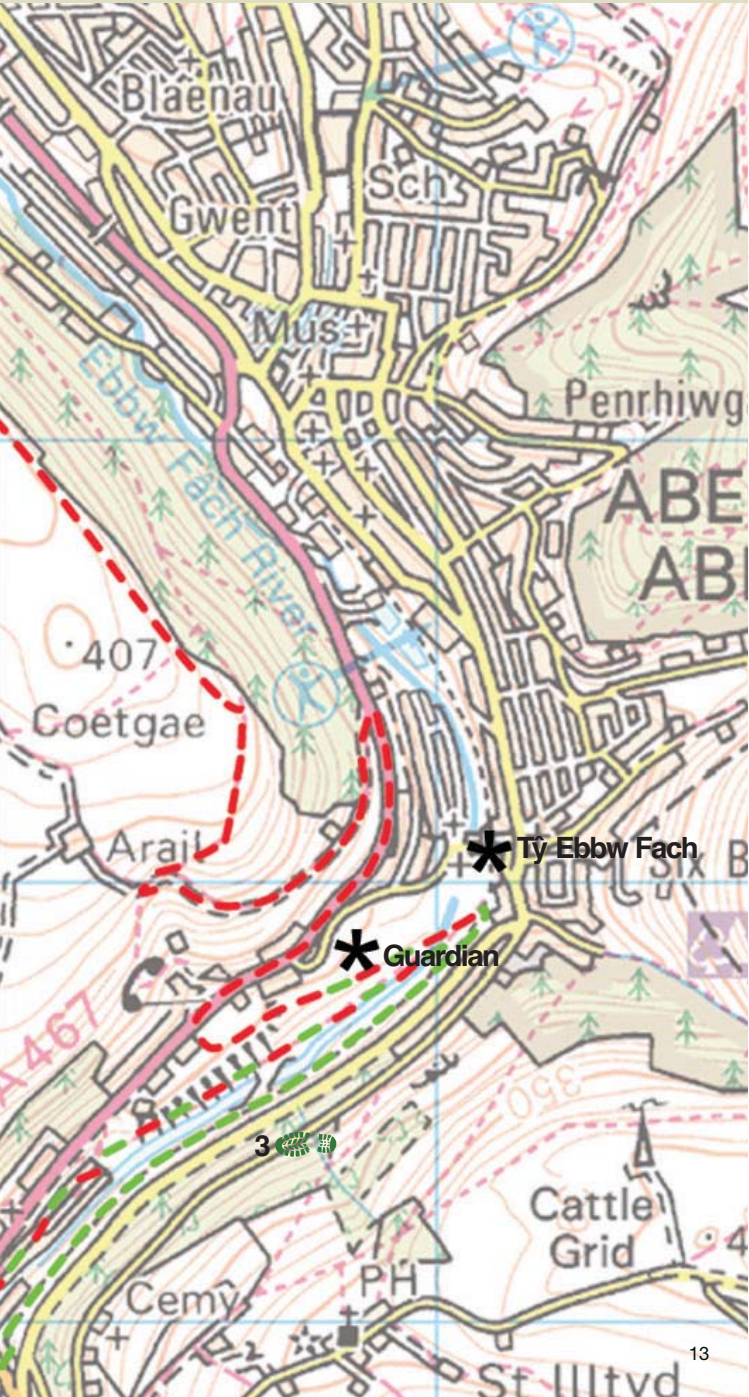
Parc Arael Griffin

Walk Tro 3 - Guardian Trail Llwybr y Guardian 🌿🌿

Walk Tro 4 - Guardian Heights Ucheldir y Guardian 🌿🌿

Walk / Tro 3

Guardian Trail / Llwybr y Guardian

Start: Tŷ Ebbw Fach, Parc Arael Griffin, Six Bells, Abertillery. SO 218 029 (NP13 2ND).

Dechrau: Tŷ Ebbw Fach, Parc Arael Griffin, Six Bells, Abertillery. SO 218 029 (NP13 2ND).

Distance: Est. 4.1k / 2.5 miles and 1-1.5hrs.

Pellter: Amcan 4.1k / 2.5 milltir a 1-1.5awr.

Difficulty Rating: Easy

Graddiad Anhawster: Hawdd

This easy walk is worth doing just to see the “Guardian” close-up in all of its artistically acclaimed glory. Overlooked by wooded hills you can explore Parc Arael Griffin and carry on to Aberbeeg and back. Do as little or as much as you like.

Mae'n werth gwneud y dro hon i weld y “Guardian” yn agos yn ei holl ogoniant. Gyda bryniau coedwig o amgylch, medrwyh ymchwilio Parc Arrael Griffin a mynd yn eich blaen i Aber-big ac yn ôl. Gwnewch gymaint neu cyn lleied ag yr hoffwch.

Leg 1 – 0.4k. Leave the visitor centre, Tŷ Ebbw Fach, and walk to the foot of the memorial to see the names of those lost in the Six Bells disaster. Unveiled in 2010 by the Archbishop of Canterbury, Rowan Williams, Parc Arael Griffin is landscaped so that the 20m/60ft memorial overlooks the former colliery site.

Rhan 1 - 0.4k. Gadewch y ganolfan ymwelwyr, Tŷ Ebbw Fach, a cherdded i droed y gofeb i weld yr enwau'r rhai a gollwyd yn nhrychineb Six Bells. Dadorchuddiwyd y gofeb yn 2010 gan Rowan Williams, Archesgob Caergaint. Mae Parc Arael Griffin wedi'i dirlunio fel bod y gofeb 20m/60tr yn edrych dros safle'r hen lofa.

Leg 2 – 0.7k. Walk towards the valley floor. The main colliery workings were situated just a little way in front of you. Turn right onto the tarmac path and the river Ebbw Fach will be on your left. It's not unusual to see the odd heron or two looking for lunch. At a circular "roundabout", the path forks so that you can turn left or right. Turn left to return to Tŷ Ebbw Fach or right to carry on this trail.

Rhan 2 - 0.7k. Cerddwch yn ôl tuag at lawr y cwm. Roedd prif rannau'r lofa ychydig o'ch blaen. Trowch i'r dde i'r llwybr tarmac a bydd yr afon Ebbw Fach ar y chwith i chi. Nid yw'n anarferol gweld creïr glas neu ddau yn edrych am eu pryd bwyd nesaf. Yn y gylchfan, mae'r llwybr yn rhannu fel y gallwch droi i'r chwith neu'r dde. Trowch i'r chwith i ddychwelyd i Dŷ Ebbw Fach neu i'r dde i gario ymlaen ar y llwybr yma.

Leg 3 – 0.5k The full walk carries on through a gate, a lane at the rear of terraced houses and Woodland Terrace to the main road. The village was the home of Webb's brewery. Built over the river it was demolished in the 1980's. The hillside opposite conceals picturesque Christchurch. Until the early 1960's Aberbeeg was a very busy rail junction and there were marshalling yards below.

Rhan 3 - 0.5k. Mae'r dro lawn yn cario ymlaen drwy'r glwyd, lôn yng nghefn y tai teras a Woodland Terrace i'r briffordd. Y pentref oedd cartref bragdy Webb, oedd wedi ei adeiladu dros yr afon. Cafodd ei ddymchwel yn y 1980au. Mae'r bryn gyferbyn yn cuddio Eglwys Crist. Hyd ddechrau'r 1960au roedd Aber-big yn gyffordd reilffordd brysur iawn ac roedd iardiau trefnu islaw.

Leg 4 – 2.5k. About 100m left of Woodland Terrace turn into Cwrt Brachty or Brewery Court. Take the Ebbw Fach Trail cycle path back to Six Bells. You'll have fine views of the Guardian again. The trail leads on up towards Abertillery but as you reach the end of the memorial site you will see a path leading off to the left and Tŷ Ebbw Fach. Tŷ Ebbw Fach has a delightful café and heritage room detailing the history of the area and information about the making of Guardian

Rhan 4 - 2.5k. Tua 100m i'r chwith o Woodlands Terrace trowch i Gwrt Bracty. Dilynwch lwybr beics Ebwy Fach yn ôl i Six Bells. Cewch olygfeydd da o'r Guardian eto. Mae'r lwybr yn mynd i Abertylery ond wrth i chi gyrraedd pen draw safle'r gofeb gwelwch lwybr yn mynd i'r chwith a Thŷ Ebwy Fach. Mae gan Dŷ Ebwy Fach gaffe hyfryd ac ystafell treftadaeth yn rhoi manylion hanes yr ardal a gwybodaeth am y broses o wneud y Guardian.

Walk / Tro 4

Guardian Heights / Ucheldir y Guardian

Start: Tŷ Ebbw Fach, Parc Arael Griffin, Six Bells,
Nr Abertillery. SO 322 203 (NP13 2ND)

Dechrau: Tŷ Ebwy Fach, Parc Arael Griffin, Six Bells. ger
Abertyleri. SO 322 203 (NP13 2ND)

Distance: c. 9.1k / 5.6miles. Duration 3hrs+

Pellter: tua. 9.1k / 5.6 milltir. Amcangyfrif 3awr+

Difficulty Rating: Moderate/Strenuous
(Steep climbs/descents, uneven ground)

Graddiad Anhawster: Cymedrol (Llwybrau serth i fyny
/i lawr, tir anwastad)

**Not suitable in adverse weather conditions - WEATHER CHECK
ESSENTIAL. Dim yn addas mewn amodau tywydd gwael -
HANFODOL GWIRIO TYWYDD**

If you want varied scenery, an elevated view of the artistically acclaimed Guardian and a panoramic view over adjoining valleys then this will be for you. Refreshments are available in the stylish Tŷ Ebbw Fach centre.

Os ydych eisiau golygfeydd amrywiol, bydd golwg uwchben cofeb y Guardian a gafodd lawer o glod artistig a golygfa banoramig dros y cymoedd cyfagos, yna bydd hyn i chi. Mae snaciau blasus a diodydd ar gael yng nghanolfan Tŷ Ebwy Fach.

Leg 1 (0.7k). On leaving Tŷ Ebbw Fach walk to the foot of the memorial to see the names of all those lost in the Six Bells mining disaster. Look out over Parc Arael Griffin, the now landscaped former Six Bells colliery site. Turn right and walk up the path to the very busy A467.

Rhan 1 (0.7k). Ar ôl gadael Tŷ Ebbw Fach, cerddwch at droed y gofeb i weld enwau pawb a gollwyd yn nhrychineb glofa Six Bells. Edrychwch allan dros Barc Arael Griffin, cyn safle glofa Six Bells. Mae'r tir bellach wedi ei dirunio. Trowch i'r dde a cherdded y llwybr i fyny i'r A467 brysur iawn.

Leg 2 (1.3k). Turn right towards Abertillery. Pass terraced houses on your left and bungalows on your right. A little further on take the farm track turning sharp left up the hillside alongside mature forestry. Pass two cottages, through a farm gate to a concrete "stand" on your left. This was a base for a pylon carrying the "flight" of waste from the colliery below to a spoil tip on the hilltop. This was the same method used at Aberfan where after heavy rain the tip rolled downhill burying a school and several houses with multiple fatalities. The stand offers a perfect view of the Guardian below. The track bears left and up again until about 100m or so on it reaches the remains of a stone wall and a fence joining from the right. A narrow path runs to the right along and in front of the stone wall. Follow into open ground and more traces of the "flight" to the top corner of the field. A fence on the right joins the one on your left. There is a relict hedge just the other side. Cross the stile in this corner and another 200m or so on there's another stile on your left. Read the warning sign about unstable ground.

Rhan 2 (1.3k). Trowch i'r dde tuag at Abertyleri. Byddwch yn mynd heibio tai teras ar eich chwith a'r byngalos ar y dde. Ychydig ymhellach ewch i lawr y llwybr fferm yn troi'n sydyn i'r chwith i fyny'r bryn wrth ochr coedwig aeddfed. Byddwch yn mynd heibio clau fwthyn, drwy glwyd fferm i 'stand' concrit ar y chwith. Roedd hwn yn waelod peilon yn cario gwastraff o'r lofa islaw i domen ar ben y bryn. Roedd hyn yr un dull a ddefnyddiwyd yn Aberfan lle symudodd y domen i lawr bryn ar ôl glaw trwm gan gladdu ysgol a nifer o dai gan ladd llawer. Mae'r stand yn rhoi golygfa berffaith o'r Guardian islaw. Mae'r llwybr yn mynd i'r chwith ac i fyny eto nes, ar ôl tua 100m, mae'n dilyn gweddillion wal garreg a ffens yn ymuno o'r dde. Mae llwybr cul yn rhedeg i'r dde ar hyd ac o flaen y wal garreg. Dilynwch i dir agored a mwy o olion symud y gwastraff i gomel uchaf y cae. Mae ffens ar y dde yn ymuno â'r un ar y chwith. Mae hen glawdd yr ochr arall. Croeswch y gamfa yn y gomel hon ac mae camfa arall mewn tua 200m ar y chwith. Darllenwch y rhybudd am dir ansefydlog.

Leg 3 (1.8k). Turn right here along the line of the hill parallel to the forestry and fence. On this open access land, paths are little more than sheep tracks. The hilltops hereabouts often have fissures and other "breaks" in the ground. Some of these are not easily seen. Keep to paths where possible and even so watch carefully for any unusual terrain. You may have to step over one or two minor ones. You'll pass a ruined stone wall and an old fissure/break that has left a 10-20ft cliff face. Ground to the left is reclaimed land. When mining was in full swing small particulate coal had little value and was dumped in spoil tips often, as was the case here, on the hilltop. Now it is being reclaimed for use in power stations leading to the end of a once common blight on the landscape. With the forestry (and fence) below carry straight on. You will pass open ground that is used by local farmers for mixed agricultural purposes. You should be able to see Brynmawr five miles to the north and the Llangynidr moors beyond. There will be fine views of the valley below and Myrnydd James opposite. The forestry on your right will temporarily break and you'll have a perfect view of Abertillery RFC's home at "The Park" some 200m below.

Rhan 3 (1.8k). Trowch i'r dde yma ar hyd llinell y bryn yn gyfochrog â'r goedwig a'r ffens. Ar y tir mynediad agored yma, nid yw'r llwybrau yn fawr mwy na llwybrau defaid. Mae llawer o holltau a thoriadau eraill yn y ddaear yn y tir yma ac mae'n anodd gweld rhai ohonynt. Cadwch at y llwybrau lle'n bosibl a hyd yn oed wedyn cadwch lygad gofalus am unrhyw dir anarferol. Efallai y bydd yn rhaid i chi gamu dros un neu fwy o fân holltau.

Byddwch yn mynd heibio hen wal garreg a hen hollt yn y ddaear sydd wedi gadael wyneb craig 10-20tr. Ar y chwith mae tir wedi'i adfer. Pan oedd y diwydiant glo yn ei anterth, ychydig iawn o werth oedd gan lo mân a chafodd ei adael mewn tomen wastraff yn aml, megis yma ar ben y bryn. Mae'n awr yn cael ei adfer i'w ddefnyddio mewn gorsafoedd pŵer gan arwain at ddiwedd rhywbeth oedd unwaith yn falltodd cyffredin ar y tirlun. Gyda'r goedwig (a'r ffens) islaw, ewch yn syth ymlaen. Byddwch yn mynd heibio tir agored a ddefnyddir gan ffermwyr lleol ar gyfer dibenion addysgol cymysg. Dylech fedru gweld Brynmawr bum milltir i ffwrdd i'r gogledd a rhosydd Llangynidr tu hwnt. Bydd golygfeydd gwych o'r cwm islaw a Mynydd James gyferbyn. Bydd y goedwig ar y dde i chi yn dod i ben am ychydig a bydd gennych olygfa berffaith o gartref Clwb Rygbi Abertyleri yn "Y Parc" rhyw 200m islaw.

Leg 4 (0.5k). Where the forestry ends there's a stone wall and stile. Turn left on to what's left of a parish road running across the hilltop. It meets a tarmac road.

Rhan 4 (0.5k). Mae wal garreg a chamfa lle daw'r goedwig i ben. Trowch i'r chwith i'r hyn sydd ar ôl o ffordd plwyf yn rhedeg ar draws y bryn. Mae'n ymuno â ffordd tarmac.

Leg 5 (1.5k). Turn right, follow as it curves and after 300m take the turning to the right with relict mediaeval hedgerows on both sides of a wide track. From here on you may encounter livestock. At the gate turn left (south). This stretch of the parish road seems avenue like with relict hedges and ruined stone walls. It bears left at the bottom of the field and then right towards Hafod y Dafal farm. From afar a series of barns almost hide what was a substantial 17th century farmhouse.

Rhan 5 (1.5k). Trowch i'r de, gan ei dilyn wrth iddi droi ac ar ôl 300m ewch i'r de gyda chloddiau o'r oesoedd canol ar ddwy ochr trac llydan. O yma ymlaen efallai y dewch ar draws anifeiliaid ffem. Trowch i'r chwith (i'r De) wrth y glwyd. Mae'r dam yma o ffordd y plwyf yn edrych fel rhodfa gyda hen wrychoedd a waliau cerrig. Mae'n mynd i'r chwith ar waelod y cae ac yna tuag at ffem Hafod y Dafal. O bell mae nifer o ysguborau bron yn cuddio'r hyn oedd yn ffemdy sylweddol o'r 17eg ganrif.

Leg 6 (1.8k). Pass a series of gates, unfenced fields and an ancient stone barn on your left. Carry straight on down the middle of two fields into forestry. The steep path meanders on down with a stone wall on your right. As you emerge from the forestry there is a wide path off to the left. Follow as it curves downhill to a woodland trail in Owm Big. Turn right and walk to the busy A4046.

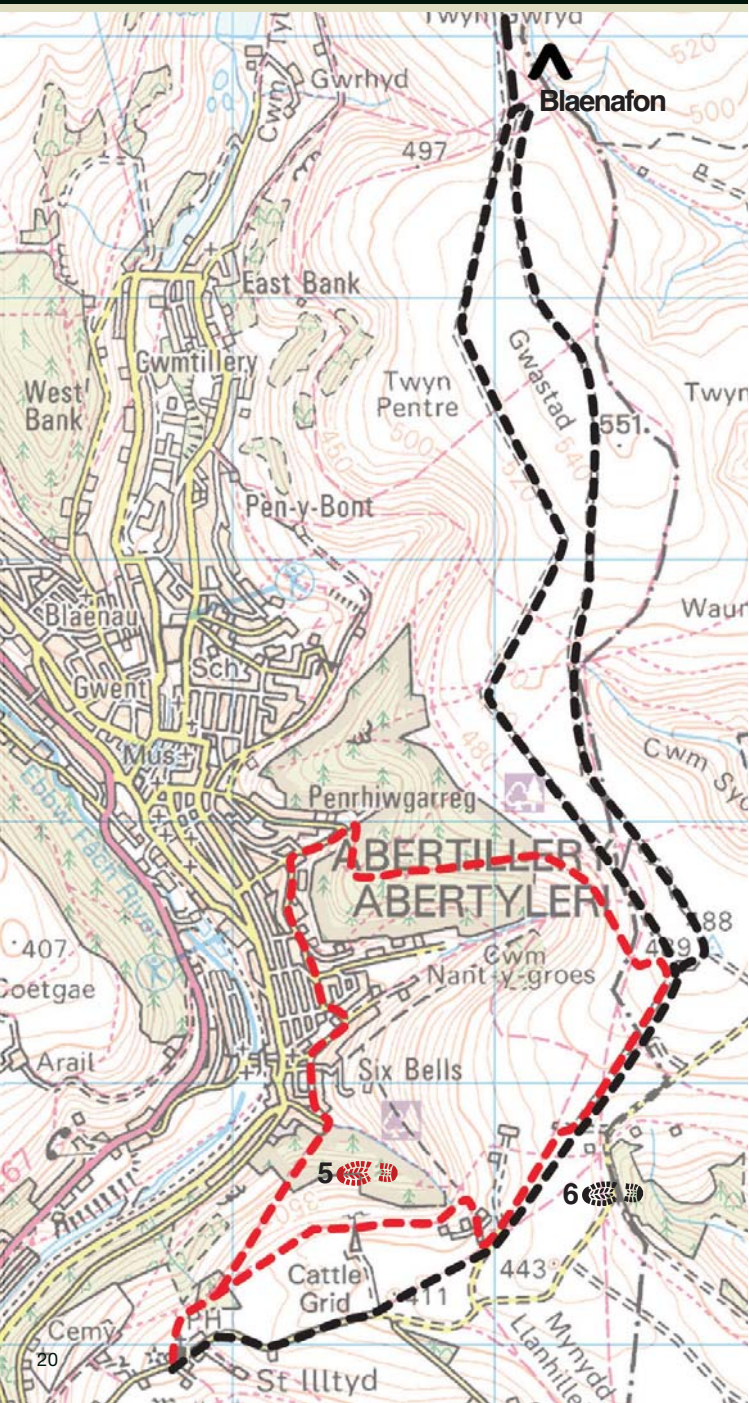
Rhan 6 (1.8k). Ewch heibio cyfres o glwydi, caeau heb ffens a hen ysgubor garreg ar y chwith. Ewch yn syth ymlaen i lawr canol dau gae i'r goedwig. Mae'r llwybr serth yn troelli i lawr gyda wal garreg ar y dde. Wrth i chi ddod o'r goedwig mae llwybr llydan i'r chwith. Dilynwch ef wrth iddo droi ar i waered at lwybr coedwig yng Nghwm Big. Trowch i'r de a cherdded at yr A4046 brysur.

Leg 7 (1.5k). Turn left to the roundabout where the A467 and A4046 meet. Aberbeeg once had a major brewery and a busy railway junction for the steelworks and dozens of collieries in the valleys above. Taking extra care cross at the roundabout in front of the "Aberbeeg" sign and walk through Brewery Terrace to Woodland Terrace. At the end cross the road and walk along the lane at the rear of the next terrace. Cross open ground and enter Parc Arael Griffin again. To finish things off why not visit Tŷ Ebbw Fach at the top end of the park? You'll find good coffee and a fine welcome.

Rhan 7 (1.5k). Trowch i'r chwith i'r gylchfan lle mae'r A467 a'r A4046 yn cwrdd. Roedd bragdy mawr yn Aber-big unwaith ynghyd â chyffordd reilffordd brysur ar gyfer y gwaith haearn a dwysinau o lofeydd yn y cymoedd uwchben. Cymerwch ofal mawr wrth y gylchfan o flaen arwydd "Aber-big" a cherdded trwy Brewery Terrace i Woodland Terrace. Ar y diwedd croeswch y ffordd a cherdded ar hyd y lôn yng nghefn y teras nesaf. Croeswch dir agored a mynd i mewn i Barc Arael Griffin eto. I orffen pethau, beth am fynd i Dŷ Ebbw Fach ym mhen uchaf y parc? Gewch groeso cynnes a choffi da.

St Illtyd / Sant Illtyd

Walk Tro 5 - Three Parishes Tri Phlwyf

Walk Tro 6 - Coity Heights Ucheldir Coety

Walk / Tro 5

Three Parishes / Tri Phlwyf

Start: St Illtyds Church, Brynithel.
SO 218 019 (NP13 2AY)

Dechrau: Eglwys Sant Illtyd, Brynithel.
SO 218 019 (NP13 2AY)

Distance: 8.7k / 5.4 miles. Estimated 2.5-3 hours

Pellter: 8.7k / 5.4 miles. Amcangyfrif 2.5-3 awr

Difficulty Rating: Moderate
(Steep climbs/descents, uneven ground)

Graddiad Anhawster: Cymedrol
(Llwybrau serth i fyny/i lawr, tir anwastad)

Not suitable in adverse weather conditions - WEATHER CHECK
ESSENTIAL. Dim yn addas mewn amodau tywydd gwael -
HANFODOL GWIRIO TYWYDD

13th century St Illtyds and the moorland above Abertillery. Picturesque forestry and fine views. Option to visit the Guardian memorial. To learn more about St Illtyds see www.illtyd.co.uk

Eglwys 13eg ganrif Sant Illtyd a'r rhostir uwchben Abertyleri. Coedwigoedd prydferth a golygfeydd gwych. Opsiwn i ymweld â chofeb y Guardian. Mae mwy o wybodaeth am eglwys Sant Illtyd ar www.illtyd.co.uk

Leg 1 – 0.5k. Park at the roadside without obstructing gates etc. Take the path through the graveyard. Turn right and walk behind the Carpenters Arms. There are ruins of a 13th c castle in the grounds of Castle Cottage but with no public access. In the 18th century it was a pub. Records show that Chartist meetings were held in one of the pubs here.

Rhan 1 – 0.5k. Parciwch wrth ochr y ffordd gan beidio parcio o flaen clwydi ac ati. Ewch ar y llwybr drwy'r fynwent. Trowch i'r dde a cherdded tu ôl i'r Carpenters Arms. Mae olion castell o'r 13eg ganrif yn nhir Castle Cottage, ond dim mynediad i'r cyhoedd. Roedd yn dafarn yn y 18fed ganrif. Dengys cofnodion y cynhaliwyd cyfarfodydd y Siartwyr yn un o'r tafarnau yma.

Leg 2 – 1.6k. At the gate/stile turn left down the next field until you see a path bearing right across the hill. Walk through four fields passing below the relay transmitter. There is a depression in the ground with a small bluff on your left. This is all that's left of 19th century Hafod Van colliery. The depression is the collapsed mouth of the mine. A gravity driven tramroad descended in a straight line from the bluff to the valley below. It's said that Six Bells got its name from the warning used when loads were on their way. The path follows a line of large stones across the field before climbing past and to the right of some farm buildings to the stile set into the hedgerow. Follow the drainage channel running up the hill close to a Y junction in a farm track. Gilfach Wen some 500m off to the left is a much modernised 16th century Welsh longhouse. On the other side of the valley (to the west) is Arail Farm - originally a 12th century Cistercian grange farmed by monks from Llantarnam Abbey.

Rhan 2 - 1.6k. Wrth y glwyd/camfa trowch i'r chwith i lawr y cae nesaf nes y gwelwch lwybr yn mynd i'r dde ar draws y bryn. Cerddwch drwy bedwar cae gan basio islaw'r trawsyrydd teledu. Mae pant yn y ddaear gydag ochr serth ar eich chwith. Dyma'r cyfan sydd ar ôl o lofa Hafod Van o'r 19eg ganrif. Y pant yw ceg y lofa wedi dymchwel. Roedd tramffordd yn defnyddio disgyrchiant yn gostwng mewn llinell syth o'r ochr serth i'r cwm islaw. Dywedir i Six Bells gael ei enw o'r rhybudd a ddefnyddiwyd pan oedd llwythi ar eu ffordd. Mae'r llwybr yn dilyn llinell o gerrig mawr ar draws y cae cyn dringo heibio ac i'r dde o rai adeiladau fferm i'r gamfa yn y gwrych. Dilynwch y sianel draenio yn rhedeg i fyny'r bryn i gyffordd Y mewn trac fferm. Mae Gilfach Wen tua 500m i'r chwith yn dŷ hir Cymreig o'r 16eg ganrif y moderneiddiwyd llawer amdano. Ar ochr arall y cwm (i'r gorllewin) mae Fferm Arail - yn wreiddiol yn faenor Sistersaidd o'r 12g ganrif a ffamiwyd gan fynaich o Abaty Llantarnam.

Leg 3 – 1.6k. Cross the farm tracks and follow the path left, slightly up the hill with the transmitter in line behind. To the right you'll see a wider overgrown route that bears all of the hallmarks of a Roman road. These hilltop routes were used to travel to fairs held at Caerleon which of course is the location of the Roman fortress town of Isca. Where the stone wall goes down to the left, a path goes diagonally down and across the hill.

Rhan 3 - 1.6k. Croeswch draciau'r fferm a dilyn y llwybr i'r chwith, ychydig i fyny'r bryn gyda'r trawsyrydd teledu mewn llinell tu cefn. I'r dde byddwch yn gweld llwybr lletach gyda thyfiant drosto sydd â holl nodweddion ffordd Rufeinig. Defnyddid y llwybrau ar y brynau i deithio i ffeiriau yng Nghaerllion, lleoliad tref gaerog Isca y Rhufeiniaid. Lle aiff y wal garreg i lawr i'r chwith, aiff llwybr yn lletraws i lawr ac ar draws y bryn.

Leg 4 – 0.6k. You'll have terrific views over the hills to the west and the valley below. This is Cwmnantygroes - the valley of the stream of the cross. Three ancient parishes met on the crest of the hill here, Trevethin (east), Llanhelledd (south) and Aberystruth (north). Abertillery was no more than a small hamlet and scattered farms in the parish of Aberystruth. You will not see that name anymore other than in parish records. This three-way junction was marked by a cross repeatedly cut into the hillside – hence the name.

Rhan 4 - 0.6k. Cewch olygfeydd gwych dros y brynau i'r gorllewin ac i'r cwm islaw. Dyma Gwmnantygroes. Roedd tri phlwyf hynafol yn cwrdd ar grib y bryn yma, Trefddyn Catwg (dwyrain), Llanhilledd (de) ac Aberystruth (gogledd). Nid oedd Abertyleri yn fwy na phentref bychan a ffermydd gwasgaredig ym mhlwyf Aberystruth. Dim ond mewn cofnodion plwyf y gwelwch yr enw hwnnw erbyn hyn. Nodwyd y gyffordd tair ffordd yma gan groes wedi'i torri yn y bryn.

Leg 5 – 1.2k. Take the stile into the forestry. The whole atmosphere of the walk changes. Apart from birdsong and the wind rustling in the trees there is nothing to be heard. Eventually you see modern detached houses.

Rhan 5 – 1.2k. Ewch dros y gamfa i'r goedwig. Mae'r holl awyrgylch yn newid. Ar wahân i gân yr adar a sŵn y gwynt yn y coed, does dim byd i'w glywed. Maes o law gwelwch dai modern yn sefyll ar ben eu hunain.

Leg 6 – 0.5k Turn left down past allotments. Left into Cwm Farm Road and then down steep Coronation Road. Look to the right and you'll see the Guardian. Turn left and walk around Six Bells Park into Windsor Rd. The park was built in the 1930's with assistance from the Miners Welfare fund a legal obligation placed on mine-owners by the government of the day. Take the first left into High St/New High St. At the end follow the footpath that climbs towards Cwm Llwydrew (Frosty Valley).

Rhan 6 - 0.5k. Trowch i'r chwith heibio rhandiroedd. Ewch i'r chwith i Ffordd Fferm Cwm ac yna i lawr stryd serth Coronation Road. Gallwch weld y Guardian os edrychwch i'r dde. Trowch i'r chwith a cherdded o amgylch Parc Six Bells i Heol Windsor. Adeiladwyd y parc yn y 1930au gyda chymorth gan gronfa lles y glowyr, oblygiad cyfreithiol a ddodwyd ar berchnogion pyllau glo gan lywodraeth y dydd. Cymerwch y cyntaf i'r chwith i High St/New High St. Yn y pen draw dilynwch y llwybr troed sy'n dringo tuag at Cwm Llwydrew.

Leg 7 – 0.5k. After about 50m the path crosses a stream. To your right is a path that climbs up the hillside above terraced houses in Graig Rd. It follows close to a fence but comes very quickly to a stile into another area of forestry. Again enjoy the peaceful steady climb. Carry on to another stile.

Rhan 7 - 0.5k Mae'r llwybr yn croesi nant ar ôl tua 50m. Ar y dde mae llwybr sy'n dringo i fyny'r bryn uwchben y tai teras yn Ffordd Graig. Mae'n dilyn yn agos i ffens ond daw'n sydyn iawn at gamfa i goedwig arall. Eto mwynewch y rhiw hamddenol. Ewch ymlaen at gamfa arall.

Leg 8 – 0.9k. Cross the next field at the diagonal to the right still climbing upwards. You'll arrive in the fields you passed earlier in your walk with the transmitter above and behind you. Retrace your steps back to the church.

Rhan 8 – 0.9k. Croeswch i'r cam nesaf ar y lletraws i'r dde, yn dal i ddringo. Dewch at y caeau y gwnaethoch eu pasio yn gynharach gyda'r trawsyrrydd uwchben a thu cefn i chi. Cerddwch yn ôl i'r eglwys.

Walk / Tro 6

Coity Heights / Ucheldir Coety

Start: roadside St Illtyds, Brynithel.
SO 218 019 (NP13 2AY)

Dechrau: wrth ymyl y ffordd yn Sant Illtyd, Brynithel.
SO 218 019 (NP13 2AY)

Distance: 13.2k/8.2 miles (17.6k/10.9 miles for additional optional leg World Heritage site view).
Estimated 3.5/4hrs or 5/5.5hrs.

Pellter: 13.2k/8.2 milltir (17.6k/10.9 milltir ar gyfer rhan ychwanegol gyda golygfa o safle Treftadaeth Byd).
Amcangyfrif 3.5/4 awr neu 5/5.5 awr.

Difficulty Rating: Strenuous (Distance and terrain)

Graddiad Anhawster: Egniol (Pellter a thiriogaeth)

Not suitable in adverse weather conditions - WEATHER CHECK
ESSENTIAL. Dim yn addas mewn amodau tywydd gwael - HANFODOL
GWIRIO TYWYDD

EXPLORER MAPS OL13 & 152 ADVISED
CYNGHORIR MAPIAU EXPLORER OL13 & 152

Visit 13th century St Illtyds and depending on weather conditions have views out over most of Gwent, parts of Glamorganshire and Powys, the Brecon Beacons and the Bristol Channel.

Mae'r dro hyfryd hon yn dechrau yn llyn isaf Cwmtyleri gan fynd drwy goedwig ffawydd cyn dychwelyd heibio cartref crefydd anghydfurfiol yn yr ardal yn dyddio'n ôl i'r 1600au.

Leg 1 - 0.8k. For more details about St Illtyds church see www.illtyd.co.uk. Please do not obstruct gates etc. Walk past the Carpenters Arms and Castle Cottage. This was built next to a 13th century stone castle the remains of which are not open to the public. In the 18th century it was a public house - the Castle Inn. Chartists meetings were held in one of these pubs at the time of the uprising. About 0.8k further on, a right of way starts just after a cattle grid and where a fence goes off to the left. It's not easy to see at first.

Rhan 1 - 0.8k. Mae mwy o fanylion am eglwys Sant Illtyd ar www.illtyd.co.uk. Peidiwch â pharcio o flaen clwydi ac ati os gwelwch yn dda. Cerddwch heibio'r Carpenter Arms a Castle Cottage. Adeiladwyd hwn yn ymyl castell carreg o'r 13eg ganrif. Nid yw'r olion yn agored i'r cyhoedd. Roedd yn dafarn yn y 18g ganrif - Castle Inn. Cynhaliwyd cyfarfodydd y Siartwyr yn un o'r tafarndai hyn adeg y terfysgoedd. Tua 0.8k ymhellach, mae hawl tramwy yn dechrau yn syth ar ôl grid gwartheg a lle aiff ffens i'r chwith. Nid yw'n rhwydd ei weld ar yr edrychiad cyntaf.

Leg 2 - 2 k. Step over the drainage ditch to the left and keeping to the right of the wall and fence, head in a northerly direction. After a while there will be fine views down into Abertillery and out over the surrounding hills. Mynydd James directly opposite has had several names over the years, the earliest of which was Mynydd Celliau referring to the English word yoke. It does have that curved "yoke" shape. Pass above Gilfach Wen - a much modernised 16th century Welsh longhouse. Pass drainage ditches and sheep pens. Ignore paths running down to the left.

Rhan 2 - 2k. Camwch dros y ffos draeniad i'r chwith a chadw ar ochr dde y wal a'r ffens, gan fynd mewn cyfeiriad gogleddol. Yn fuan bydd golygfeydd gwych i lawr i Abertyleri a'r bryniau o amgylch. Bu gan Fynydd James yn syth gyferbyn sawl enw dros y blynyddoedd. Ei enw cyntaf oedd Mynydd Celliau. Pasiwch uwchben Gilfach Wen - tŷ hir Cymreig o'r 16 ganrif, a gafodd ei foderneiddio'n helaeth. Ewch heibio ffosydd draeniad a chorlannau. Anwybyddwch y llwybrau sy'n rhedeg i lawr i'r chwith.

Leg 3 - 3.7k/8.3k. As the wall/fence dips away you'll have terrific views down into Cwmnantygroes - the valley of the stream of the cross. This is where the ancient parishes of Trevethin (east), Llanhelledd (south) and Aberystroth (north) met. Abertillery was no more than a small hamlet and scattered farms in the parish of Aberystroth - a name that no longer exists other than in parish records. This junction was marked by a cross repeatedly cut into the hillside. The route follows the line of the hill generally heading to the right of small trees on the skyline. The Beacons and Glamorganshire hills lie to the West. As the track starts to drop, the Coity's highest point (578m/1896 ft) faces you. There is a local tale dating back to the 18th century that says this part of the mountainside is haunted by the "Old Hag of the mountains" - the ghost of an old woman who delights in leading walkers astray in the mist.

Alternative Route - As the fencing on the right ends, you can take a 3.4k detour for a view of the World Heritage site at Blaenavon. Carry straight on and back for about 3.4k. The path rises at first to drop steeply once you pass the brow of the hill. There are two paths to the right about 200m apart between fenced areas. The second leads to a good view out over the World Heritage Site.

Rhan 3 - 3.7k/8.3k. Wrth i'r wal/ffens ostwng, bydd golygfeydd gwych i lawr i Gwmnantygroes. Roedd tri phlwyf hynafol yn cwrdd ar grib y bryn yma, Trefddyn Catwg (dwyrain), Llanhilledd (de) ac Aberystroth (gogledd). Nid oedd Abertyleri yn fwy na phentref bychan a ffermydd gwasgareddig ym mhlwyf Aberystroth. Dim ond mewn cofnodion plwyf y gwelwch yr enw hwnnw erbyn hyn. Nodwyd y gyffordd tairffordd yma gan groes wedi'i torri yn y bryn. Mae'r llwybr yn dilyn llinell y bryn yn gyffredinol, gan fynd i gyfeiriad ochr dde coed bach ar y nenlen. Mae Bannau Brycheiniog a brynau Morgannwg i'r Gorllewin. Wrth i'r trac ddechrau gostwng, mae pwynt uchaf Coety (578m/186tr) yn eich wynebu. Mae chwedl leol o'r 18fed ganrif yn dweud fod ysbryd "Hen Wreigan y Mynyddoedd" yn yr ardal yma, sydd wrth ei bodd yn arwain cerddwyr ar goll yn y niwl.

Llwybr Arall - Wrth i'r ffens ar y dde ddod i ben, gallwch fynd ar daith bellach 3.4k i weld safle Treftadaeth Byd ym Mlaenafon. Cariwch yn syth ymlaen ac yn ôl am tua 3.4k. Mae'r llwybr yn codi'n gyflym ac yn gostwng yn serth unwaith i chi fynd dros frig y bryn. Mae dau lwybr i'r dde tua 200m oddi wrth ei gilydd rhwng rhannau wedi'u ffensio. Mae'r ail yn arwain at olygfa dda dros Safle Treftadaeth y Byd.

Leg 4 - 3.9k. If not going on to view Blaenavon, follow this route. The fence runs east for about 100m before turning back south just where it overlooks the head of Nant Ffrwd (literally cold stream). There is a muddy track following the fence before climbing just to the west of the 2nd highest point (551m/1807ft). After about 1.5k there's a narrow path running off to the left. A 0.3k walk along this gives a view over Gwent's eastern valley. Return and head south again. As you walk you'll likely cause grouse and sky larks to rise from the heather. The eastern valley will lie to your left and on a fine day you'll see Pontypool, Llandegfedd reservoir and the Monmouthshire hills. To the south you should see the Bristol Channel, Twmbarlwm and the hills above Newport. After about 1.7k there will be a small fenced area off to the right. Leave the main path here and walk around the fenced area. You'll rejoin your outward route more or less at the beginning of Leg 3 just above Cwmnantygroes and Six Bells. You may be able to see the "Guardian" monument dedicated to all those lost in mining accidents.

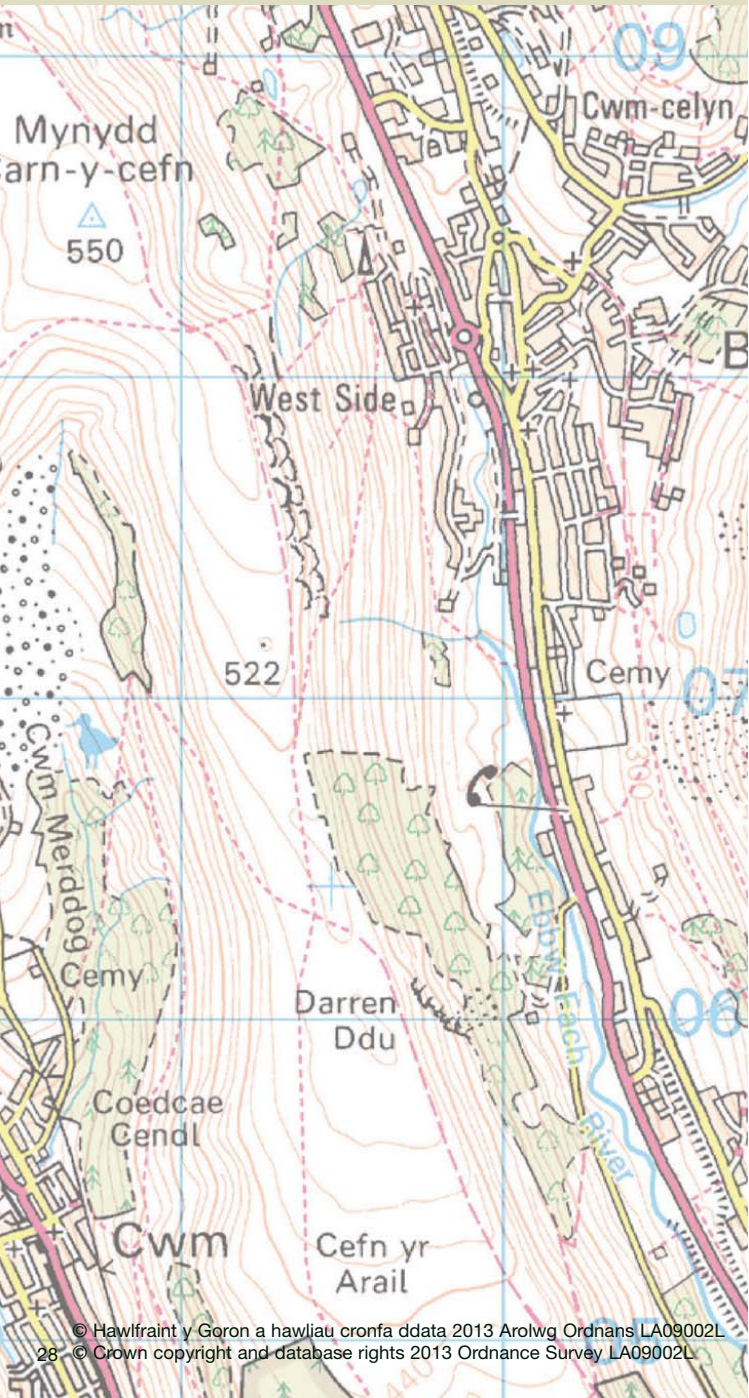
Rhan 4 - 3.9k. Os nad ydych yn mynd i weld Blaenafon, dilynwch y llwybr yma. Mae'r ffens yn rhedeg i'r dwyrain am tua 100m cyn troi'n ôl i'r de wrth darddle Nant Ffrwd Oer. Mae trac mwdlyd yn dilyn y ffens cyn dringo ychydig i'r gorllewin o'r ail fan uchaf (551m/1807ft). Ar ôl tua 1.5k mae llwybr cul yn rhedeg i'r chwith. Mae tro 0.3k ar hyd hyn yn rhoi golygfa dros gwm dwyreiniol Gwent. Trowch yn ôl a mynd i'r de eto. Wrth i chi gerdded efallai y gwelwch rugieir ac ehedyddion yn codi o'r grug. Bydd y cwm dwyreiniol ar eich ochr chwith ac ar ddiwmod braf gallwch weld Pont-y-pwl, cronfa Llandegfedd a brynau Sir Fynwy. I'r dde, dylech allu gweld Môr Hafren, Twmbarlwm a'r brynau uwchben Casnewydd. Ar ôl tua 1.7k bydd ardal fechan wedi'i ffensio i'r dde. Gadewch y prif lwybr yma a cherdded o amgylch yr ardal sydd wedi'i ffensio. Byddwch yn ailymuno â'r llwybr fwy neu lai lle gwnaethoch ei adael ar ddechrau Cam 3 uwchben Cwmnantygroes a Six Bells. Efallai y gallwch weld cofeb "Guardian" a gysegrwyd ar gyfer pawb a gollwyd mewn damweiniau glofaol.

Leg 5 - 2.8k. To return to the start retrace your steps using the information in Legs 1 and 2 above.

Rhan 5 - 2.8k. I ddychwelyd i'r dechrau cerddwch yn ôl yn defnyddio'r wybodaeth yn Rhannau 1 a 2 uchod.

Cwmtillery / Cwmtylleri

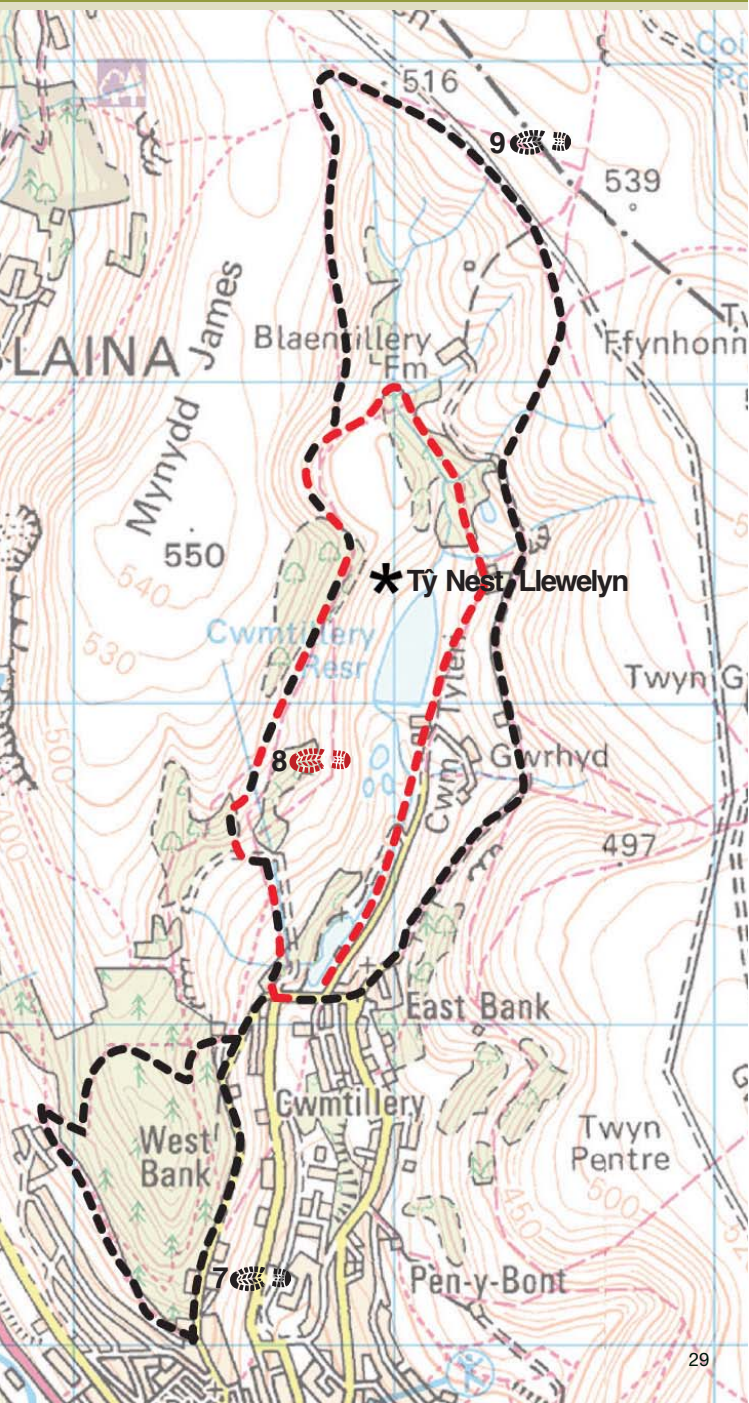

Walk Tro 7 - Mynydd James 🌿 🏰

Walk Tro 8 - Hidden Treasures Trysorau Cudd 🍁 🏰

Walk Tro 9 - Tyleri Valley Heights Ucheldir Cwm Tyleri 🌿 🏰

Walk / Tro 7

Mynydd James

Start: Car park at Cwmtillery lakes.
SO 218 061 (NP13 1LU)

Dechrau: Maes parcio yn llynnoedd Cwmtyleri
SO 218 061 (NP13 1LU)

Distance: Estimated 5.8k / 3.6 miles and 1.5-2 hrs.

Pellter: Amcangyfrif 5.8k / 3.6 milltir a 1.5-2 awr

Difficulty Rating: Strenuous
(Steep climbs, some uneven ground)

Graddiad Anhawster: Egniol
(Llwybrau serth, peth tir anwastad)

Not suitable in adverse weather conditions - WEATHER CHECK ESSENTIAL. Dim yn addas mewn amodau tywydd gwael - HANFODOL GWIRIO TYWYDD

Mynydd James has had several names over the years - the earliest known being Mynydd Celliau - yoke mountain. When seen from afar you understand why. Starting at the lower of the two Cwmtillery lakes this walk passes through forestry and over mixed terrain including steep paths.

Bu gan **Fynydd James** nifer o enwau gwahanol dros y blynyddoedd yr enw cyntaf y gwyddom amdano oedd Mynydd Celliau. Gan ddechrau yn yr isaf o ddau llyn Cwmtyleri aiff y dro hon â chi drwy goedwigoedd a thros dir anwastad yn cynnwys llwybrau serth.

Leg 1 – 0.6k. Turn right onto the main road. The mining headgear memorial to Cwmtillery colliery (opened 1850) is 150m down the track to the left. Carry on along the main road and after about 150m take the narrow steep road on the right. This climbs for about 350m.

Rhan 1 - 0.6k. Trowch i'r dde ar hyd y briffordd. Mae'r gofeb gêr lofaol i lofa Cwmtyleri (a agorwyd yn 1850) 150m i lawr y lwybr i'r chwith. Ewch ar hyd y brif ffordd ac ar ôl tua 150m cymerwch y ffordd serth gul ar y dde. Mae hyn yn dringo am tua 350m.

Leg 2 – 1k. At the top there are 4 or 5 modern houses where once stood 28 miners' cottages. Follow the road to the left with forestry on your right. There are good views out across Cwmtillery and of the Coity hillside opposite (578m). Pass the aptly named Rising Sun Cottage on your right. In days gone by this was a pub and the area is known locally as "Cock and Chick" probably arising from its pub sign. Take the next turning right adjacent to a bungalow on to the lane that is the Cwmtillery and Roseheyworth trail.

Rhan 2 - 1k. Mae 4 neu 5 tŷ modern ar y top lle'r oedd 28 o fythynnod glowyr unwaith. Dilynwch y ffordd i'r chwith gyda'r goedwig ar y dde. Mae golygfeydd da ar draws Cwmtyleri a bryn Coety gyferbyn (578m). Ewch heibio bwthyn Rising Sun ar y dde. Yn yr hen ddyddiau roedd hyn yn dafarn a chaiff yr ardal ei hadnabod yn lleol fel "Cock and Chick", mae'n debyg oherwydd arwydd y dafarn. Cymerwch y troad nesaf i'r chwith gyferbyn byngalo ar y lôn, sef llwybr Cwmtyleri a Roseheyworth.

Leg 3 – 1k. Follow as it rises gently. Pass large rocks on the right sticking out of the ground at odd angles and eventually come to a large reclaimed semi-circular area on your left. There is a fine view of the Arail opposite. Note the natural fault (and unstable ground around it) that runs right across the heads of the valleys area. Turn right up the hillside here.

Rhan 3 - 1k. Dilynwch y llwybr wrth iddo godi'n raddol. Byddwch yn mynd heibio creigiau mawr ar y dde sy'n sefyll allan o'r ddaear ar onglau od a dod maes o law at ardal hanner cylch mawr wedi'i adfer ar y chwith. Mae golwg wych o'r Arail gyferbyn. Nodwch y nam naturiol (a'r tir ansefydlog) o'i amgylch sy'n rhedeg ar draws holl ardal Blaenau'r Cymoedd. Trowch i'r dde i fyny'r bryn.

Leg 4 – 1.2k. The path is steep and not very clear or wide. It runs generally straight up the hill for 50m or so veering slightly right but still up for about another 250m. It reaches an almost level semi-clearing. Whilst not immediately apparent a path goes from the right hand corner of this area up the hill and to the left. This can be very slippery and quickly becomes quite steep. Continue on for about 500m. As the path emerges from the trees it starts to level off. Turn left and you will be walking along the general direction of the line of the hill. The hilltops here have fissures and other "breaks" in the ground. Some of these are not easily seen. Keep to paths where possible and even so watch carefully for any unusual terrain. There is a very clear example of the danger these can pose for the unwary as there will be one right next to the path. You'll pass back into and out of forestry for around 100m and come to some ruined stone buildings next to a junction in the path. The ruins are not easy to make out as they are now mainly covered by grass and moss. This area is marked on the map as Coed Castellau (Castle Woods).

Rhan 4 - 1.2k. Mae'r llwybr yn serth a heb fod yn glir na'n llydan iawn. Mae'n rhedeg yn gyffredinol yn syth i fyny'r bryn am tua 50m gan fynd ychydig i'r dde ond dal ar i fyny am tua 250m arall. Mae'n cyrraedd safle bron yn wastad. Er nad yw'n amlwg ar unwaith mae llwybr yn mynd o gornel llaw dde'r ardal yma i fyny'r bryn ac i'r chwith. Gall hyn fod yn lithrig a daw'n eithaf serth yn gyflym. Ewch ymlaen am tua 500m. Wrth i'r llwybr ddod allan i'r coed, mae'n dechrau gwastatau. Trowch i'r chwith a byddwch yn cerdded yng nghyfeiriad cyffredinol llinell y bryn. Mae gan y brynau yma holltau a "thoriadau" eraill yn y ddaear ac mae'n anodd gweld rhai ohonynt. Cadwch at y llwybrau lle'n bosibl a hyd yn oed wedyn edrych yn ofalus am unrhyw dir anarferol. Mae hyn yn enghraifft glir iawn o'r perygl i'r diofal gan y bydd un hollt yn ymyl y llwybr. Byddwch yn mynd i mewn ac yn ôl o'r goedwig am tua 100m a dewch at rai hen adeiladau carreg yn ymyl cyffordd yn y llwybr. Nid yw'n rhwydd gweld yr olion gan fod glaswellt a mws swgl wedi tyfu drostynt. Caiff yr ardal hon ei marcio ar y map fel Coed Castellau.

Leg 5 – 1.2k. Turn right before the ruins and follow the path as it crosses the hilltop through mature conifers. The area, previously known as "Llanerch Padam", the clearing of St Padam, is eerily quiet and only just dappled with sunlight. Abertillery museum has a relic taken from this hillside. Known as the "bloodstone" it is about 1.5m across and bowl shaped. It changes colour to a reddish hue when wet due to minerals in the stone. Local myth has it that it was used for human sacrifice by druids. The museum also has a bronze age axe-head found here. After about 300m the path bends sharply back to the left, passes a disused quarry and carries on to a stile and tarmac road.

Rhan 5 - 1.2k. Trowch i'r dde cyn yr olion a dilyn y llwybr wrth iddo groesi pen y bryn drwy goed conwydd aeddfed. Mae'r ardal, yr arferid ei galw yn "Llanerch Padam", yn dawel iawn ac ychydig o haul sy'n dod trwodd. Mae gan amgueddfa Abertyleri gofeb o'r bryn hwn. Fe'i gelwir fel y "garreg waed", mae tua 1.5m ar draws ac ar siâp bowlen. Mae'n newid lliw i goch pan fydd yn wlyb oherwydd mwynau yn y garreg. Y chwedl leol yw bod derwyddon yn ei defnyddio ar gyfer aberth ddynol. Mae gan yr amgueddfa hefyd ben bwyell o'r oes efydd a ganfuwyd yma. Mae tro sydyn yn y llwybr i'r chwith ar ôl tua 300m, gan basio hen chwarel ac yn mynd ymlaen at gamfa a ffordd tarmac.

Leg 6 – 0.8k. Turn right and just after the modern houses turn left down the hill and return to the car park.

Rhan 6 – 0.8k. Trowch i'r dde a newydd i chi fynd heibio'r tai modern, trowch i'r chwith i lawr y bryn a dychwelyd i'r maes parcio.

Walk / Tro 8

Hidden Treasures / Trysorau Cudd

Start: Car park at Cwmtillery lakes. SO 218 061 (NP13 1LU)

Dechrau: Maes parcio yn llynnoedd Cwmtylleri, SO 218 061 (NP13 1LU)

Distance: c. 4.7k / 3 miles Estimated 1.5-2 hrs

Pellter: tua. 4.7k / 3 milltir Amcangyfrif 1.5-2 awr

Difficulty Rating: Easy/Moderate (Some climbs/descents, some uneven ground, streams)

Graddiad Anhawster: Cymedrol (Peth dringo/gostwng, peth tir anwastad, nentydd).

This picturesque walk starts at the lower of the two Cwmtillery lakes passing through beech woods before returning past the home of non-conformist religion in the area dating back to the 1600's.

Mae'r dro hyfryd hon yn dechrau yn llyn isaf Cwmtylleri gan fynd drwy goedwig ffawydd cyn dychwelyd heibio cartref crefydd anghydffurfiol yn yr ardal yn dyddio'n ôl i'r 1600au.

Leg 1 – 0.8k. From the car park take the lane up the valley. As you reach a bend you'll see two old farmhouses to the right. The lower of the two is no longer in use and it is from there that a fine example of a Tudor door frame was removed to Abertillery museum rather than lose it to the elements. There is a footpath sign pointing off to the right – do NOT follow. Pass a Dwr Cymru filtration plant on the left.

Rhan 1 – 0.8k. O'r maes parcio dilynwch y lôn i fyny'r cwm. Wrth i chi gyrraedd trofa, bydd dau hen ffermdy i'w gweld ar y dde. Nid oes neb yn byw yn yr isaf o'r ddau ffermdy ac oddi yno y cymerwyd enghraifft dda o ffrâm drws Tuduraidd a symudwyd i amgueddfa Abertyleri yn hytrach na'i golli i'r elfennau. Mae arwydd llwybr troed yn pwyntio i'r dde - PEIDIWCH ei ddilyn. Ewch heibio safle hidlo Dŵr Cymru ar y chwith.

Leg 2 – 0.7k. Where the road ends go over the stile and take the wide track running a little above and along the lake. After the next gate take the slightly higher path following the line of the telegraph poles and just to the left of the ruins of an old stone building.

Rhan 2 - 0.7k. Lle daw'r ffordd i ben, ewch dros y gamfa a dilyn y llwybr llydan sy'n rhedeg ychydig uwch ac ar hyd y llyn. Ar ôl y glwyd nesaf ewch i'r llwybr ychydig yn uwch yn dilyn llinellau'r postion ffôn ac ychydig i'r chwith o olion hen adeilad carreg.

Leg 3 – 0.5k. Cross a culverted stream and follow the path around to the left in front of a ruined farmhouse, Hendre Gwyndir. One of many local myths is that the witch Mari'r once begged for a loaf of bread here and not happy with what she was given placed a curse on the farm. Cows stopped milking and pigs fell ill. After the stile turn left downhill and then right. The path eventually runs alongside an old pipeline that is broken in places so be careful of your footing. The beech woods here are known as Bluebell wood.

Rhan 3 – 0.5k. Croeswch ffos a dilyn y llwybr i'r chwith o flaen murddun ffermdy Hendre Gwyndir. Un o'r chwedlau lleol yw i'r wrach Mari unwaith ymbil am dorth o fara yma ac iddi felltithio'r fferm pan na chafodd yr hyn a ddymunai ac wedyn nid oedd y gwartheg yn rhoi llaeth ac aeth moch yn sâl. Ar ôl y gamfa trowch i'r chwith a mynd lawr y bryn ac yna i'r dde. Mae'r llwybr yn y diwedd yn rhedeg wrth ochr hen bibell sydd wedi torri mewn llyfydd felly byddwch yn ofalus. Caiff y goedwig ffawydd yma ei galw'n lleol yn Goedwig Clychau'r Gog.

Leg 4 – 0.1k. The area is now clearly linked to its mining past. A small depression to the right with masonry and ironwork is an abandoned coal level, one of several in the vicinity. Like many others it is flooded and drains water from the hillside. Further on the path crosses a stream that, depending on the weather, may run vigorously down the hillside to the river Tyleri below. It is usually passable but take care. It is most often no more than ankle deep even in bad weather. Most able bodied people do not have a problem in crossing - usually with dry feet! If you are at all unhappy then turn back! The route carries on through a gate and stile and as it comes to the culverted Tyleri there are two more abandoned levels. One off to the right and another in the depression in front of you. This ran through the hillside to the next valley.

Rhan 4 - 0.1k. Mae cysylltiad amlwg yn awr rhwng yr ardal â'i hanes glofaol. Mae pant bychan i'r dde gyda gwaith maen a gwaith haearn yn hen lefel lo, un o nifer yn yr ardal. Fel llawer o rai eraill, mae'n llawn dŵr ac yn draenio dŵr o ochr y bryn. Ymhellach ymlaen mae'r llwybr yn croesi nant a all, yn dibynnu ar y tywydd, ymdroelli'n brysur i lawr ochr y bryn i'r afon Tyleri islaw. Mae'n bosibl ei chroesi fel arfer ond byddwch yn ofalus. Fel arfer nid yw'n uwch na dyfnder migwm hyd yn oed mewn tywydd gwael. Nid yw'r rhan fwyaf o bobl abl eu corff yn cael problem ei chroesi - fel arfer gyda thraed sych! Trowch yn ôl os nad ydych yn hapus i wneud hynny. Aiff y llwybr drwy glwyd a chamfa ac wrth iddi ddod at ffos Tyleri, mae dwy hen lefel arall. Un i'r dde ac un arall yn y pant o'ch blaen. Rhedai hyn drwy'r bryn i'r cwm nesaf.

Leg 5 – 0.5k. Take the path around to the left through bracken to Pant Ddu (Black Hollow). This natural bowl shaped arena is an area of glacial scouring. Stop and take in the atmosphere. It seems to have its own micro climate. The air seems warmer and it is certainly very quiet. The ruined farmhouse looks out over a cleared area that just feels far away in time and place.

Rhan – 0.5k. Ewch ar y llwybr i'r chwith drwy redyn i Pant Du. Mae'r arena naturiol siâp bowlen yn ardal o sgwrio rhewlifol. Arhoswch a mwynhau'r awyrgylich. Mae'n ymddangos fod ganddo ei ficro-hinsawdd i hun. Mae'r aer yn ymddangos yn gynhesach ac mae'n bendant yn dawel iawn. Mae'r hen ffermdy yn edrych dros ardal wedi'i chlirio sydd yn teimlo ymhell i ffwrdd o ran amser a lle.

Leg 6 - 2k. Further on, just above the lake lies ruined Tŷ Nest Llewelyn. In the 1600's this was a refuge and place of worship for persecuted non-conformist folk. Blaenau Gwent Baptist church in Abertillery traces its roots here, www.blaenau-gwent.gov.uk. Two bridges below were built at the same time as the reservoir. The highest natural beech forest in the UK spreads 525m up to your right. The path eventually crosses open reclaimed land. Watch your footing here as there may be fissures or other breaks in the ground. This reclamation followed a massive landslide early in the 20th century. This is where Coed Enynfa was located. Known as Nun's wood locally, it was actually the wood of the charcoal burners clamp! You will see a concrete road ahead that you should take downhill. At the bottom a footpath goes left to the tarmac road which leads you back to the car park.

Rhan 6 - 2k. Ymhellach ymlaen, ychydig uwchben y llyn mae murddun Tŷ Nest Llewelyn. Yn y 1600au roedd hyn yn lloches a man addoli ar gyfer anghydfurfwyr oedd yn cael eu herlyn. Yma mae gwreiddiau eglwys Bedyddwyr Abertyleri, gweler, www.blaenau-gwent.gov.uk. Cafodd y ddwy bont islaw eu hadeiladu'r un pryd â'r gronfa. Mae'r goedwig ffawydd naturiol uchaf ym Mhrydain 525m i fyny ar y dde. Mae'r llwybr maes o law yn croesi tir agored wedi'i adfer. Byddwch yn ofalus lle rydych yn rhoi eich traed gan y gall fod holltau neu doriadau eraill yn y ddaear. Mae'r gwaith adfer yn diilyn tirlithriad enfawr ddechrau'r 20fed ganrif. Dyma le'r oedd Coed Enynfa. Gwelwch ffordd goncrit o'ch blaen a dylech ddilyn hyn ar i lawr. Yn y gwaelod aiff llwybr troed i'r chwith i lawr y ffordd tarmac sy'n arwain yn ôl i'r maes parcio.

Walk / Tro 9

Tyleri Valley Heights / Ucheldir Cwm Tyleri

Start: Car park at Cwmtillery lakes. SO - 218 061
(NP13 1LU)

Dechrau: Maes parcio llynnoedd Cwmtylleri.
SO - 218 061 (NP13 1LU)

Distance: c 8.2k / 5.1 miles Estimated 3 hrs +

Pellter: c 8.2k / 5.1 milltir Amcangyfrif 3 awr +

Difficulty Rating: Strenuous
(Steep climbs/descents, uneven ground, streams)

Graddiad Anhawster: Egniol
(Llwybrau serth i fyny ac i lawr, tir anwastad, nentydd)

**Not suitable in adverse weather conditions -
WEATHER CHECK ESSENTIAL.**

Anaddas mewn tywydd gwael - HANFODOL GWIRIO TYWYDD

A strenuous walk with fine views. Start below St Paul's, pass lakes and climb to around 570m. Head back through picturesque woods and relics of a mining past for some of the best views in the South Wales valleys.

Tro galed gyda golygfeydd gwych. Dechreuwch islaw Eglwys Sant Paul, mynd heibio llynnoedd a dringo i tua 570m. Ewch yn ôl drwy goedwigoedd prydferth a chofebion glofaol y gorfennol i weld rhai o'r golygfeydd gorau yng nghymoedd De Cymru.

Leg 1 – 1.9k. From the car park turn left up the steep hill then into Church Lane. Pass St Paul's and carry on through woods. There are two farms below. A fine example of a Tudor door frame was taken from the first to Abertillery museum. A little above and left of the two bridges at the top of the upper lake lies ruined Tŷ Nest Llewellyn (house of Nest Llewellyn). In the 1600's Nest offered refuge and a place of worship for persecuted non-conformist folk. Blaenau Gwent Baptist church in Abertillery can trace its roots back there. See www.blaenau-gwent.gov.uk/8047.asp.

Rhan 1 - 1.9k. O'r maes parcio trowch i'r chwith i fyny bryn serth yna i Lon yr Eglwys. Ewch heibio Eglwys St Paul a chario ymlaen drwy'r goedwig. Mae dwy fferm islaw. Aethpwyd ag enghraifft dda o ffrâm drws Tuduraidd o'r ffermdy cyntaf i amgueddfa Abertyleri. Ychydig uwchben ac i'r chwith o'r ddwy bont ar dop y llyn uchaf mae olion Tŷ Nest Llewellyn. Yn y 1600au cynigiodd Nest loches a man addoli ar gyfer anghydfurfwyr oedd yn cael eu herlyn. Yma mae gwreiddiau Eglwys Bedyddwyr Blaenau Gwent yn Abertyleri. Gweler www.blaenau-gwent.gov.uk/8047.asp.

Leg 2 – 2.0k/3.2k. Just before the road goes left to Blaentillery farm take the wide path up the hillside. When this turns sharp right take the left hand path. Eventually this follows a wall that then drops into the valley. The specified route takes the path here to the boggy crossing point that is the head of the Tylery. On a fine day the view can be the best in the South Wales valleys. Take care as there are one or two "breaks" close by. (From the wall you can do an "out and back" walk of 600m each way to the highest point (570m) for views out over Blaenavon world heritage site, Black Mountains and Sugar Loaf. To do this, take the track climbing the hill ahead. After about 600m choose a way over the rough ground to the east to take in the view. Remember fissures or "breaks" are not always easily seen).

Rhan 2 – 2.0k/3.2k. Ychydig cyn i'r ffordd fynd i'r chwith i fferm Blaentylery, cymerwch y llwybr llydan i fyny'r bryn. Yn y drofa sydyn i'r dde, cymerwch y llwybr ar y llaw chwith. Mae hyn maes o law yn symud at wal sydd yna wedyn i lawr y cwm. Mae'r llwybr penodol yn cymryd y llwybr yma i fan croesi corslyd lle mae tarddle'r Afon Tylery. Ar ddiwrnod braf gall yr olygfa fod yr orau yng nghymoedd De Cymru.

Byddwch yn ofalus gan fod un neu ddwy hollt yn y ddaear gerllaw. (O'r wal gallwch wneud tro "yno ac yn ôl" o 600m bob ffordd i'r pwynt uchaf (570m) i edrych dros safle treftadaeth Blaenafon, y Mynyddoedd Du a Phen-y-fâl. I wneud hyn, ewch ar y llwybr sy'n dringo'r bryn uwchben. Ar ôl tua 600m dewiswch ffordd dros y tir anwastad i'r dwyrain i gael yr olygfa. Cofiwch nad yw'n rhwydd bob amser gweld holltau neu agoriadau yn y ddaear.

Leg 3 – 1.3k. After the Tyler's boggy crossing take the path up the hill. Before the top take the path to the left. Follow faint paths along the line of the hill. A centuries old myth has it that the "Gilfach Fields" below are haunted by a ghostly coach and the "Old Hag of the Mountains" who leads unsuspecting travellers astray in the mist. After about 1k you'll be more or less directly opposite Blaentillery farm buildings. As the mountain oaks end the right of way is a path running diagonally to the valley floor.

Rhan 3 - 1.3k. Ar ôl croesi'r gors, dilynwch y llwybr i fyny'r bryn. Ar ôl tua 100m, cymerwch y llwybr i'r chwith. Dilynwch olion llwybrau ar hyd llinell y bryn. Mae chwedl canrifoedd oed fod ysbryd yng Nghaeau Gilfach a "Hen Wreigan y Mynydd" sy'n arwain teithwyr diniwed ar goll yn y niwl. Ar ôl tua 1k byddwch fwy neu lai'n union gyferbyn ag adeiladau fferm Blaentylleri. Ar ôl mynd heibio'r coed derw, yr hawl tramwy yw llwybr sy'n rhedeg yn lletraws i lawr y cwm.

Leg 4 – 0.4k. This steep, faint path runs to the far end of Pant Du (Black Hollow) a natural bowl shaped area of glacial scouring. Stop and take in the atmosphere. The air seems warmer and it is certainly very quiet. The ruined farmhouse looks out over a cleared area that just feels far away in time and place. Turn left and walk up the valley for around 400m to the culverted Tyleri. The path goes right and back down the valley to a gate/stile.

Rhan 4 - 0.4k. Mae olion y llwybr serth yma'n rhedeg i ben pellaf Pant Du, ardal siâp bowlen yn ardal sgwrio rhewlif. Arhoswch a mwynhau'r awyrgylch. Mae'n ymddangos fod ganddo ei ficrohinsawdd ei hun. Mae'r aer yn ymddangos yn gynhesach ac mae'n bendant yn dawel iawn. Mae'r hen ffermdy yn edrych dros ardal wedi'i chllirio sydd yn teimlo ymhell i ffwrdd o ran amser a lle. Trowch i'r chwith a cherdded i fyny'r cwm am tua 400m at ffos yr Afon Tyleri. Aiff y llwybr i'r dde ac i lawr y cwm i glwyd/camfa.

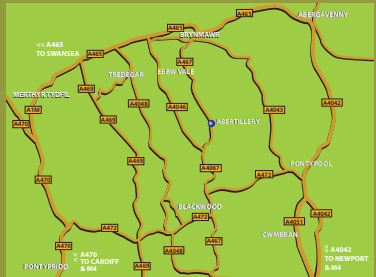

Leg 5 – 0.5k. The path crosses a stream that, depending on the weather, may run vigorously to the river Tyleri. It is usually passable but take care. It is mostly no more than ankle deep at worst and most able bodied people do not have a problem in crossing - usually with dry feet! If you are at all unhappy then turn back! (If you do so, just return to Pant Ddu and continue to follow the path there down the western side of the valley and return to the car park – for more detail see Leg 6 off “Walk 8 Hidden Treasures”. After the stream the route is now clearly linked to a mining past. A small depression to the left with masonry and ironwork is an abandoned coal level, one of several in the vicinity. Like many others it is flooded and drains water from the hillside. It is difficult to believe that this beautiful wooded part of the valley was once a very busy mining area. The woods, known locally as Bluebell Wood, was originally Coed y Gilfach or Nook Wood. Further on you'll see a well worn path that follows the line of an old water supply pipe. It is broken in places so be careful of your footing! It climbs to the left and then right to a stile.

Rhan 5 - 0.5k. Ymhellach ymlaen mae'r llwybr yn croesi nant a all, yn dibynnu ar y tywydd, ymdroelli'n brysur i lawr ochr y bryn i'r afon Tyleri islaw. Mae'n bosibl ei chroesi fel arfer ond byddwch yn ofalus. Fel arfer nid yw'n uwch na dyfnder migwrn hyd yn oed mewn tywydd gwael. Nid yw'r rhan fwyaf o bobl abl eu corff yn cael problem i'w chroesi - fel arfer gyda thraed sych! Trowch yn ôl os nad ydych yn hapus i wneud hynny. (Os ydych yn troi'n ôl, ewch yn ôl i Pant Du a pharhau i ddilyn y llwybr yn i lawr ochr orllewinol y cwm a dychwelyd i'r maes parcio - mae mwy o fanylion yn Rhan 6 “Tro 8 Trysorau Cudd”). Ar ôl mynd heibio'r nant mae cysylltiad clir rhwng y llwybr â gorffennol glofaol. Mae pant bychan i'r dde gyda gwaith maen a gwaith haearn yn hen lefel lo, un o nifer yn yr ardal. Fel llawer o rai eraill, mae'n llawn dŵr ac yn draenio dŵr o ochr y bryn. Mae'n anodd credu fod y rhan goediog hardd yma o'r cwm unwaith yn ardal lofaol brysur iawn. Enw gwreiddiol y goedwig oedd Coed y Gilfach. Ymhellach gwelwch llwybr wedi treulio'n dda sy'n dilyn llinell hen bibell cyflenwi dŵr. Mae wedi torri mewn lleoedd felly byddwch yn ofalus wrth gerdded! Mae'n dringo i'r chwith ac yna at gamfa.

Finding us / Dod o hyd inni

For further information contact
Am ragor o fanylion, cysyllter â

T: 01495 355 937

M: 07968 472 812

alyson.tippings@blaenau-gwent.gov.uk

Details in this leaflet were correct at time of going to press whilst every effort has been made to ensure accuracy in this leaflet, Blaenau Gwent County Borough Council can accept no liability whatsoever for any errors, inaccuracies or omissions or for any matter in any way connected with or arising out of the publication of this information.

This leaflet was produced with the support of...
Cynhyrchwyd y daflen hon gyda chefnogaeth...

www.tyleritrekker.co.uk